

Zemzeme Değen Kadın Elleri Hacer Zübeyde Ve Mihrimah Sultan

– Öztürkçe · 12 Aralık 2022

ZEMZEM'E DEĞEN KADIN ELLERİ:
HACER, ZÜBEYDE VE MİHRİMAH SULTAN

Zemzem; Mescid-i Harâm'da Hacerülesved'in tam karşısında Kâbe'ye 19 m. uzaklıkta yer alır. Suya bu isim "bol ve akıcı olma, Cebrâil'in konuşma sesi, akarken çıkardığı ses, şimşek sesi, nereden geldiği belli olmayan ses" anlamlarındaki zemzem ile (zemzeme, zemmezem, zümmezim, zemmizem) arasında bir ilişki kurularak verilmiştir.

İbn Abbas zemzeme "su sesi" mânasını verir. Kelimenin Farsça'da "atların su içerken çıkardıkları ses" anlamındaki "zemzeme"den türetildiği de söylenmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de yer almayan zemzem kelimesi hadislerde sıkça geçer. Kitâb-ı Mukaddes'te Hâcer ile oğlunun hikâyesinin anlatıldığı bölümde zikredilen su kaynağı da (Tekvîn, 16/14; 21/19) Zemzem Kuyusudur. Kuyunun ilk defa Cebrâil tarafından Hz. Âdem için açılıp tûfandan sonra kaybolduğu, Kâbe'nin inşasından itibaren ortaya çıktığı veya Âd kavmi zamanına kadar uzanan bir geçmişinin bulunduğu yolunda rivayetler var.

Zemzem toprak üstünde akan tek gözele bir kaynak iken Hz. İbrâhim tarafından kuyu haline getirildi. Mekke'nin iskânına zemin hazırlayan Zemzem Kuyusu, Hz. İbrâhim ve oğlu İsmâil tarafından temelleri yükseltilen Kâbe ile bütünleşerek Mescid-i Harâm'ın kutsal sayılan mekânlarından biri haline geldi. Daha sonra hac ve umre için Mekke'ye gelenler bu sudan çok yararlandı. Zemzem sadece Mekke Haremi'nin değil Kâbe'nin kuyusu ve bütünleyicisi olarak görüldü. Zemzemin bulunuşu İbrâhim aleyhisselâm zamanına rastlar. Hanımı Hazreti Hâcer, oğlu Hz. İsmail için su bulmak arzusuyla Safa ile Merve arasında koşarak gidip gelirken Hz. İsmail'in ayaklarının altından bir su çıktığını görür. Hz. Hacer annemiz, suyun boşa akmaması için etrafını çevirir ve oğlunun kana kana içmesini sağlar.

Harun Reşid'in eşi Zübeyde Hatun, Mekke'ye suyolları döşetir. Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'ın kızları Mihrimah Sultan kemerler yaptırır, yeni suyolları kurar, kuyular açtırır. Zemzem kuyusu, 4 bin yıldır hiç kesilmeden, eksilmeden insanları beslemektedir. Zemzemin Müslümanlarla buluşmasında üç kadının hizmeti var.

Hâcer validemiz suyu bulur, Abbasi Hükümdarı Harun Reşid'in eşi Zübeyde Hatun, Miladî 780 yılında 40 km uzunluğunda kendi adıyla anılan bir su yolu yaptırır, Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'ın kızları Mihrimah Sultan, Mimar Sinan'a bu suyunu tamir ettirir ve "Mekke Su Yolu"nu yaptırır. Sonra gelen Osmanlı padişahları da bu hizmete yenilerini dahil eder. Harun Reşid'in hanımı Zübeyde Hatun salih bir kadındır. Gördüğü garip bir rüyanın güzel bir yorumu üzerine Mekke-i Mükerreme'ye Huneyn tarafından su getirtilir. Mekke'den Arafat'a kadar su kanalları döşetir. Müzdelife yoluyla ulaşan su, mukaddes beldedeki çeşmelerden akar. Sultan, hacca gelen misafirlerin su ihtiyacını karşılamak için

yüzbin altın harcar. Zübeyde Hatun, bunun yanı sıra han, hamam, imarethane ve şifahane gibi daha pek çok hayır müessesesi inşa ettirir.

Osmanlı devrinde başta saray hanımları olmak üzere, vezirlerin, valilerin ve imkân sahibi zenginlerin hanımları ellerinde mülk olarak bulunan malları vakıflaştırır, nakit servetleriyle hayır hasenata koşar. Kanuni'nin sevgili kızları Mihrimah Sultan da (1522-1574) Peygamberimizin şefaatinin kazanma için kendi adına kurduğu vakıfla, mukaddes topraklarda hizmet yapar. "Ayn-ı Zübeyde" suyolu 1560'lardan sonra sel ve kum fırtınaları sebebiyle kullanılamaz hale gelir.

Devrin Mekke şerifi, Dersaadet'e gönderdiği bir raporla suyollarının tamir edilmesini talep eder. Bunun üzerine Kanunî, Mekke Kadısı Abdülkadir İbn-i Ali Mağribî ve Cidde mutasarrıfı Hayreddin Bey'in de dâhil olduğu bir heyeti onarım harcamalarını tespit için görevlendirir. Kadı efendi suyollarının canlandırılması bu sıkıntının kesin olarak çözülmesi ve yapılacak yeni kanalların inşası için 30 bin altın (bugünkü rakamla 15 milyon TL civarı) gerektiği tarzında bir rapor hazırlayarak padişaha arz eder. Bunun üzerine Mihrimah Sultan, devlet bütçesine yük getirmeden, söz konusu paranın iki katına yakın (50 bin altın) bir kaynak hazırlar. Mısır eski defterdarı İbrahim Bey, sultandan aldığı emirle Arafat'ta şantiyeyi kurar. 400 kadar mühendis, usta ve amele ile faaliyete geçtiyse de iş genişler ve çalışanların sayısı kısa zamanda bini aşar. 1563'te başlayan çalışmalar, 1573'e kadar aralıksız 10 yıl devam eder. 1568'de inşa için daha evvel Mısır'dan getirilmiş olan ham demir ve çelik kafî gelmeyince İstanbul'dan takviye yapılır. 1573'te onarımın bitmesi üzerine Müftü el-Hüseynî tarafından bir açılış merasimi düzenlenir ve Devlet-i Osmaniye'ye dualar edilir. Arafat'la Mekke arasındaki kayalık tepeler delinerek su, şehrin merkezine getirilir. Yapılan bu çalışmaların ardından Mekke'ye ulaştırılan ve başka kaynakların da eklenmesiyle daha da çoğalan su, şehrin her mahallesine çeşmeler vasıtasıyla ulaştırılır. Böylece bu hizmet sadece bir yenileme değil aynı zamanda "Ayn-ı Zübeyde'yi ihya ve geliştirme faaliyeti olur. Çünkü Zübeyde Hatun'un inşa ettirdiği suyolu, sadece Arafat'a kadar getirilmiş, mahallelere ulaştırılamamıştır. Osmanlıların tamir edip yeniden kullanıma hazır hale getirdiği o kanallar ve çeşmeler, yakın zamana kadar milyonlarca insanın ihtiyaçlarını gideriyordu.